

СТАНОВИЩЕ

От

Проф. д. ист. н. Трендафил Атанасов Митев за докторската дисертация „ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО НА МАЛЦИНСТВОТА В ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ,,, автор: докторант Адем Сайди Зърбаш, за присъждане на научната и образователна степен „доктор“ по Професионално направление 3.3 „Политически науки“.

Докторант Адем Зърбаш е посветил усилията си върху изследването на актуална и сериозна тема от областта на политическата наука – проблематиката свързана с интеграцията на етническите общности в структурата на гражданското общество по принцип и конкретно в нашата страна. За написването на своя труд авторът се е запознал със съществуващата научна литература. Издирил е и анализара задълбочено основополагащите документи на ЕС и редица други важни, международни организации, които определят стандартите за цивилизовано отношение между /и към всички/ хора в демократичната държава. Познава добре конституционно регламентирани права и законово прецизираните възможности, за защита интересите на личността, конкретно в Република България. В резултат докторантът е осигурил максимално необходимия му информационен ресурс, за да може да вникне дълбоко в същността на изследваната от него проблематика. А там, в хода на конкретния анализ на отделните частно научни въпроси, той формулира и собствени изводи, с приносно значение за политическата наука.

Структурата на труда е разработена професионално. В увода убедително са формулирани значимостта на темата, обектът и предметът на изследването, както и конкретните цели, които докторантът си е поставил за постигане. Така той маркира ясно основните научно изследователски задачи, които се е заел да разрешава. В първата глава авторът изяснява правилно принципно възможностите на гражданското общество в демократичната държава за интеграцията на всички хора. Независимо от тяхната конкретна етническа, религиозна или културна специфика. За целта той е проучил конкретния опит на редица държави членки на ЕС / Холандия, Полша, Словения, Финландия/, които са създали ефективни форми и средства да единодействие между местните власти и

гражданските общности по региони, с оглед навременното и правилно разрешаване на актуалните въпроси на съответните групи от граждани. Самостоятелен акцент е поставен върху възможностите, които законодателството в България осигурява специално на ЮЛНЦ, за реализиране на собствената си активност, в обществен интерес. На тази основа докторантът изяснява правилно, че в рамките на ЕС и конкретно в България, през последните десетилетия е разработена сериозна нормативна база и се прилагат активни, практически форми за работа, с цел преодоляване на трудностите, които отделните етнически общности срещат в стопанския, културния и социалния живот.

Самостоятелна глава на дисертацията е посветена на проблематиката свързана с основния и най-важен проблем на етническите общности – дори в демократичните държави - дискриминацията. На базата на конкретна фактология докторантът изяснява причините и формите за проява на дискриминацията; начините за борба срещу проявата на тази политическа тенденция в обществения живот; възможностите на финансирането за решаването на проблемите на етническите общности, застрашени от дискриминационно третиране; както и конкретиката на тази проблематика специално в България. Конкретно в българския случай е обърнато сериозно внимание на значението, което имат стереотипите в мисленето, предрасъдъците и използването на езика на омразата. В цялост, авторът защитава тезата, че и в ЕС, и в България като цяло, проблемът за пълната толерантност – особено към ромите и мюсолманите не е решен напълно и окончателно. Тази проблематика той сочи като особено важна задача на актуалната държавнотворна мисъл и практиката на текущия политически процес. Включително и в България.

За мен най-ценна е третата глава на дисертацията. В нея са обобщени резултатите от едно теренно проучване: анкетира ни са 154 граждани на Република България по въпросите свързани с дискриминацията. 78 от тях са турци и помаци, а останалите 76 са представители на останалите етнически общности в страната. Следователно в допитването са представени приблизително равно количество от хора, принадлежащи към основните етнически групи в нашето общество. Това което прави най-силно впечатление там, като научен резултат според мен е, че близо 90% от всички анкетирани подкрепят правилността на политиката за пълно интегриране на всички етнически общности в гражданското общество на България; Никой не се противопоставя открито и категорично против тази

общополезна политика; приблизително същият процент от анкетираните са за запазване културната специфика и идентичността на етническите общности, защото по този начин се обогатява цялостния духовен живот в държавата; Нещо повече - 84% смятат, че е необходимо да се разработи и прилага още по-ефективна политика, за интегриране на всичко български граждани в обществения живот; Добре е, че 70% от хората вярват на останалите общности, с които живеят в границите на собствената си държава; като 72 % категорично заявяват, че смятат за задаължително държавната власт да не прави разлика между хората на етнически принцип, при реализирането на значимите политики.

Тези резултати разкриват една общо взето позитивна и оптимистична картина за начина, по който гражданите в нашата страна мислят върху вътрешно общностните отношения в нашата страна. **От резултатите е видно, че в България има критично отношение, към начина на живот и някои особености в поведението на хора от дадени етнически общности. Най-вече към ромите! Но няма расова омраза и етническа нетърпимост, които да подклаждат крайни форми на вражди и взаимоизстребителни практики. Това е постижение на нашата съвременна държава и важно условие, за нейното нормално развитие в перспектива.** Като не бива да се подценяват разбира се и съществуващите прояви на критично отношение, особено към ромската общност. Това е според мен основният и най-важен извод, който може да се направи, въз основа на задълбоченото изследване, което авторът прави в последната глава на своята дисертация.

Много важна особеност на рецензираната дисертация, която аз приемам и като научен принос, е умението на докторанта да използва таблиците и графиките за систематизиране и обобщаване на определени тенденции, свързани с анализираната тематика. Тези елементи придават много убедителна зримост на изложението и облекчават възприемането на основните постановки в текста на труда. Стилът на писане е ясен, а фразата е кратка и точна, което придава на текста научна стойност. В края на труда си авторът е формулирал и основните приноси на своята дисертация, които аз приемам.

Както при всеки научен труд, така и в настоящата дисертация се съдържат някои въпроси, които могат да са обект на научна дискусия или да бъдат критикувани, като авторова позиция.

Първо, на страница 76 неточно се сочи, че кралица Изабел е издала заповед за предследване на ромите в Испания **през 1942 година!**

Второ, мисля че при публикуването на ръкописа като монография, добре би било да се възприеме и използва като основен термина „етнически общности“ вместо „малцинства“. Преди всичко защото, някои от тези общности, в никакъв случай не са и по произход, и по статут „малцинства“. Например, какво малцинство в България са сърбите, след като те не са възникнали въз основа на естествено обитаване на българската земя от векове? Те са се появили у нас през последните 2-3 десетилетия, когато отношенията между България и Сърбия се подобриха и то главно по линията на браковете, бизнес дейности или различни форми на участие в културния и обществен живот. Същото се отнася и до китайците, вьетнамците и пр.

Трето, мисля че пропуск в дисертацията е темата, за ролята на външния фактор, при провокирането на известни напрежения в някои от етническите общности в България. Включително и инициативи на Института Отворено общество, въпреки че в него работят български граждани. Тоест – факт е и това ясно трябва да се признае, че проблематиката свързана с етническите общности се използва напълно съзнателно и за нагнетяването на излишни напрежения в обществения живот на България. Преди години някои се опитваше да докаже наличието в България на „Шопска нация“, „Помашка нация“ и какво ли още не. Един проблем, срещу който е добре да се противопоставят и самите етнически общности. Защото тук е тяхната родина и те са заинтересовани тя да е спокойно и културно място за живот на всички.

Четвърто, мисля че докторантът щеше да направи добре, ако беше подсказал някои идеи, за ограничаване, /а защо не и за изкореняването/, и на някои не цивилизационни тенденции в бита на ромите, примерно. Какво може и трябва да направят те сами, за да спре „продажбата на момичета срещу пари“, при встъпване в брак; раждането на деца от 13 годишни момичета; как самите роми могат да гарантират че децата им масово ще посещават училищата; не трябва ли да се спре практиката „Мешерето“ , да разрушава някои вътрешно общностни проблеми, а не държавната власт и пр. Тоест – темата за интеграцията на отделните групи от хора с особености в религията и бита, трябва да бъде задача не само на нацията като цяло и на държавната власт, а и на самите общности. Добре е

те да премахнат сами онова, което поражда негативно мислене, стереотипно отношение, а някъде и конфликти, с останалите граждани.

Заключение: Изследваната тема е изключително обемна и сложна, за да е възможно нейното еднократно изясняване, в рамките само на една докторска дисертация. Факт е че авторът на рецензираният научен труд е направил сериозен опит, да обхване едни от най-важните аспекти на проблематиката. Неговите постановки са доказани и внасят определени приноси, в цялостното изясняване на онова, което политиката е успяла да реализира с успех, и това, което все още е задача за актуалния политически процес. **В този смисъл аз смятам, че труда внася определен принос в българската политическа наука. Поради това предлагам на уважаемите членове на Научното жури да гласуваме със „за присъждане“ на научната и образователна степен „доктор“ на колегата Адем Сайди Зърбаш, по Професионално направление 3.3 – „Политически науки“.**

10 юни 2022.

АВТОР НА СТАНОВИЩЕТО:

Проф. д. ист. н. Трендафил Ат. Митев.